



Medlemsblad för
Boden
Överluleå
ForskarFörening

N:o I

ÅRGÅNG 2

Feb 1993

Kallelse till

ÅRSMÖTE

Lördag 20 feb kl 14⁰⁰

ALMSKA SKOLAN

Sedvanliga Årsmötesförhandlingar

Kaffe

Auktion: 2 st Läsapparater + oljemålning (Drugge)

Redovisning Korsordet

VÄLKOMMEN

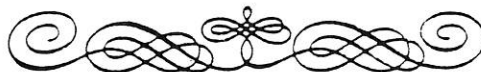
STYRELSEN FÖR
BODEN ÖVERLULEÅ FORSKARFÖRENING

| | | |
|------------|--|-----------------|
| Ordf. | Kristina Öhman Prinsgatan 25 96131 Boden | Tel: 0921/15979 |
| Vice Ordf. | Ulla Wikman Snövitsvägen 1 96193 Boden | Tel: 0921/30129 |
| Sekr. | Anna-Greta Johansson Korpgatan 13 96133 Boden | Tel: 0921/19226 |
| Kassör. | Gun-Marie Åkerström Kvarngatan 17 96134 Boden | Tel: 0921/18202 |
| Ledamot. | Solveig Burström Strutsgatan 8 96133 Boden | Tel: 0921/14649 |

Föreningens adress:

c/o Gun-Marie Åkerström
Kvarngatan 17 96134 Boden Postgiro: 15758-6

| | | |
|-----------|---|-----------------|
| Redaktör. | Arne Isaksson Notarievägen 7 96140 Boden | Tel: 0921/17947 |
|-----------|---|-----------------|



Planering inför 1993

BÖFF:s styrelse har inför 1993 gjort en preliminär plan för mötesverksamhet och tidningsutgivning enligt följande:

Möten:

Årsmötet 20/2

Medlemsmöte v 16 (april)

Medlemsmöte v 38 (sept)

Medlemsmöte v 45 (dec)

Tidningsutgivning:

Vecka 13 (mars-april)

Vecka 36 (sept)

Vecka 49 (dec)

Tisdagen 2 mars och torsdag 1 april kommer vi att vara "värdar" på bibliotekets forskarrum och visa intresserade hur man släktforskar. Alla som redan har forskat ta med era pärmar och byt anor med varandra.

SPRID VIDARE OCH TAG MED VÄNNER, BEKANTA OCH INTRESSERADE!

Under höstterminen kommer vi också att ha ett antal likadana Öppet-hus-kvällar men datum är ej bestämt.

VERKSAMHETSÅRET 1992.

Boden Överluleå Forskarförenings första verksamhetsår är till ända. Jag tänkte ge en liten redogörelse om vad som har tilldragit sig under detta år.

I januari träffades vi några entusiaster i syfte att få igång en forskarförening i Boden.

Den 8 februari hölls så det första mötet då föreningen formellt bildades. Den styrelse som valdes har under året varit tämligen aktiv, vi har haft inte mindre än 12 styrelsemöten.

I mars hölls det första medlemsmötet, i Robbgården. På programmet stod ett föredrag av Karl-Erik Engelmark om Unbyns historia och innehållet i byakistan.

Under hösten har vi haft ytterligare ett medlemsmöte den 26 september, då Sören Björkman föreläste om "den indelte soldaten". Vi har också haft lottförsäljning med generösa vinster, på dessa medlemsmöten.

Under första kvartalet fick föreningen sin första donation i form av en foto- och urklippssamling som innefattar ett fyrtiotal pärmar. Samlingen finns i Bibliotekets forskarrum, och ges speciella tillfällen att se på under våra Öppet Hus och anbytar-kvällar. Öppet Hus-kvällarna har vi även information om Bibliotekets verksamhet gällande släktforskning, och medlemmar ur styrelsen ställer upp som värdar. Under året har vi haft Öppet Hus och anbytar-kväll i april, oktober och november. På träffen i oktober hade vi långväga besök av en medlem från Solna, med sina rötter härifrån, Ivar Nordberg, som generöst delade med sig av sitt kunnande och material.

I maj deltog undertecknad som representant för vår förening i en arkivkurs i Luleå, anordnad av Svenska Ungdomsringen. Innehållet i kursen har redovisats i artiklar i vår medlemstidning, som kommit ut i fyra nummer under året.

I juni gick det stora evenemanget Homecoming Day av stapeln i Luleå, men även våra medlemmar gavs tillfälle att delta i festligheterna i Storforsen, genom att föreningen ordnade med buss från Boden. Den 14-18 juni fanns föreningen på Robbgården med läsapparat och fiche, för att intresserade turister skulle få möjlighet att se hur forskning går till, och även beställa släktutredningar. Värdar var Gun-Marie Åkerström och Arne Isaksson och föreningen samarrangerade detta tillsammans med Hembygdsföreningen.

I juli hade vi ytterligare samarbete med Hembygdsföreningen i samband med Hembygdsdagarna den 25-26 juli. Vi ställde även då upp med värdar, Iris Westman och Britt-Marie Berg, som visade hur släktforskning går till.

Den 15-16 augusti hade Sveriges Släktforskarförbund riksstämma i Uppsala och vår ordförande Kristina Öhman representerade vår förening.

Höstupptakten gick av stapeln den 17 september med en föreläsning om ortnamnsforskning av Fil. Mag. Else-Britt Lindblom. Medarrangörer var ABF och Vuxenskolan.

Forskarföreningarna i Övre Norrland hade sitt möte den 3 oktober i Skellefteå. Björn Fredriksson och Solveig Burström fick uppdraget att bevista detta.

Under hösten fick föreningen sin andra stora donation; Åke Karlssons samlingar om släktforskning och böcker. Även detta material finns i Bibliotekets forskarrum, Under våra Öppet Hus-kvällar kan man studera detta fina material, och det finns även möjlighet att låna nyckel om man vill studera det närmare.

Till sist vill styrelsen önska våra medlemmar en god fortsättning på det nya forskar-året 1993.

Anna-Greta

Ett varmt tack från Boden Överluleå Forskarförening för er generösa gåva (1000:- till föreningen.

BODENS CYKEL- & MEK. VERKSTAD AB

Kungsgatan 6, 961 31 BODEN

OM SOLDATNAMNEN I ÖVRE RÅNEBYGDEN.

I sin skrift om ords- och gårdsnamnen i Bodens kommun har Gunnar Pellijeff bland annat kommenterat ett gårdsnamn i Sörbyn som är svårt att uttala och vars betydelse numera är nästan bortglömd. Det gäller gårdsnamnet Pons. Pellijeff ställer frågan om det möjligen gäller ett soldatnamn.

I själva verket är det fråga om Punchgården, dvs gård nr 6² enligt besiktningshandl. till laga skiftet år 1865. Dåvarande innehavare var Erik Erikssons sterbhus. Senare bodde där i många år familjen Utterström. Gamla människor i byn använder fortfarande detta namn när gården omtalas.

Soldatnamnen i den gamla byn Degersel - som omfattade de byar som idag heter Sörbyn, Lassbyn, Gunnarsbyn och Överstbyn - är annars av intresse för alla släktforskare. Soldatnamnen återfinns i generalmönsterrullorna för Västerbottens regementes Livkompani i äldre tid och efter år 1841 för Norrbottens regemente, Råneå kompani. Livkompaniets samtliga namn, rotar och rotarnas belägenhet återges bl a i Albert Nordbergs "En gammal Norrbottensbygd - Luleå sockens historia" del II 1970 sid 855

Namnen, numreringen och lägena har varit i stort sett oförändrade sedan början av 1700-talet och till indelningsverkets avskaffande år 1901. De är för Degersel följande:

| <u>Äldre namn</u> | <u>Rote nr</u> | <u>Brukliga namn 1820</u> | <u>Torpets belägenhet</u> |
|-------------------|----------------|---------------------------|---------------------------|
| Hwit | 160 | Hwit | Sörbyn |
| Blank | 159 | Jernhatt, Qvist | Överstbyn |
| Snabb | 158 | Snar | Gunnarbyn |
| Forsman | 157 | Forsman | Sörbyn |
| Stara | 156 | Stare | Gunnarsbyn |

I min släkt förekommer på min fars sida av dessa namn Forsman, Hwit och Snar. Dessutom namnet Kock. På min mors sida förekommer namnet Sund i Börjeslandet, Luleå socken där en soldat vid namn Herman Andersson Sund gav upphov till familjenamnet Sundberg i nästa generation samt Bläkt (i Niemisel). Dessa namn förekommer ofta bland arfärderna till dem, vars familjer har bott länge i övre Rånebygden, vilket kyrkoarkivalierna vittnar om. Även mitt familjenamn är ett soldatnamn. Ursprunget är dock att söka under 1600-talets sista år då en familj i Ängesbyn i Luleå socken tog sig tillägget Ängh/Engh, senare Ernman. Men på rote nr 15 på Skäret i Luleå socken hette soldaten just Engman. In i min släkt kom namnet år 1841 då bonden Jöns Christofferson i Sörbyn vid dopet av sitt första barn lät skriva sig Engman. På denna sida förekommer inga släktband till byarna i Luleå socken.

Endast i enstaka fall har soldatnamn, enligt vad Pellijeff skriver om t ex Råneå och Lulebygden, gett upphov till gårdsnamn vilka varit i bruk en längre tid. Ett exempel härpå är dock gårdsnamnet "Gammal-Hwit" i Sörbyn. Den ursprungliga gården med detta namn var belägen i närheten av framlidne Ante Boströms gård. Min far (F 1919) har visat på den plats som gamla människor i hans barndom kallade för "Gammal-Hwit".

Enligt handlingarna till laga skiftet kallades gård nr 1³ i Flokdal för Hwitgården. Flokdal är ett gammalt krononybygge, senare ombildat till två skattehemman, vilka låg intill Sörbyns- alltså Degersels marker. Vid laga skiftet gjordes sannoligt vissa omdisponeringar och ny gränsdragning mellan Sörbyn och Flokdal. Gård nr 1³ fick alltså sitt namn efter någon som tidigare bott på denna plats.

Det är med största visshet fråga om soldaten Jöns Pehrsson Hwit (F 1769). Hans föräldrar var soldaten i Prästholm Pehr Jönsson Kock (F 1743) och hans hustru Karin Johansdotter. Pehr Kocks föräldrar var bonden i Överstbyn Jöns Jakobsson (F 1698) och hans hustru Dordi Hindriksdotter.

Jöns Hwit var ovanlig genom att bli både soldat och skattebonde. Soldat blev han på rote nr 160 vid mönstringen den 2 mars 1790 och förblev det ända till sin död år 1824 I begravningslängden kallas han "bonden och soldaten" Jöns Hwit. Hans tjänstgöringstid vid regementet blev sammanlagt mycket lång. Han deltog i finska kriget, bl a i det berömda slaget vid Virta bro den 27 oktober 1808, tillhörde dem som kom tillbaka över Torneälven i december samma år, hemförlovades till roten, inkallades på nytt men

blev hemförlovad igen efter kapitulationen i Kalix i slutet av mars 1809. Redan påföljande år var han hemifrån igen och 1813 är han åter i tjänst. Regementet inkallades den 22 mars 1813 och fick därefter gå till fots den långa vägen till Stockholm och Södertälje och vidare till Karlstad och Eda skans vid gränsen mot Norge. Regementet tillhörde de trupper som genomförde fälttåget mot Norge år 1814. Jöns Whit kom därigenom att vara med om en av den svenska armens allra sista strider, bl a striden i Skotterud den 5 augusti 1814. Efter vapenstilleståndet återvände regementet hem till fots genom Dalsland, Värmland, Dalarna och längs kustvägen mot Piteå. Där hemförlovades soldaterna den 11 januari 1815.

Även Jöns Hwits två år yngre broder Johan blev soldat. Han kom år 1795 till rote nr 158 i Degersel och fick alltså namnet Snar. Johan Snar är min farmors farfars farfar. Han skulle dock aldrig återvända från finska kriget, där även han var med vid Virta bro. Enligt begravningslängden dog han i december 1808 i Finland, "i feber".

Jöns Whit gifte sig år 1794 med bondedottern Brita Andersdotter (F 1764) i Sörbyn. Därigenom blev han svåger till min farfars farfars farfar, bonden Christoffer Andersson i Sörbyn och dennes bröder Nils och Johan samt system Anna, gift med bonden Nils Eliesson i Niemisel.

I 1810 års mantalslängd är Brita Whit skriven ensam som soldathustru. Men strax därefter tillträdde Jöns Whit och hans hustru en del av Nils Anderssons hemman och år 1815 är familjen skriven bland skattebönderna som innehavare av hemmanet 3/128 mtl av Degersel nr 2. Så var även fallet år 1820. Men år 1825 är Brita Andersdotter-Whit änka på 5/128 mantal. Gården ärvdes av äldste sonen Johan Petter Whit. Den gick senare över i annan ägo. Någon släktskap mellan familjen Whit och innehavaren av Flokdal 1³ föreligger inte.

Jöns Whit och hans efterkommande bodde alltså på denna plats i två generationer medan namnet kommit att leva vidare ända in i vår tid. Det är uppenbarligen hemmanet som bevarat namnet Whit åt eftervärlden. Var i Sörbyn soldattorpet ursprungligen låg återstår att utreda, om det överhuvudtaget är möjligt.



Soldat m/1808.

Praktiskt taget varje svensk familj har rötter till de indelta soldaterna. Numera är de grundhandlingar som ger upplysningar lätt tillgängliga. Därför är det möjligt för var och en att kartlägga sin släkts förgreningar ut till landets många soldattorp. Denna korta skildring ger ett litet prov på allt det som arkiven gömmer.

Ingemar Engman

Här kommer ytterligare en huskur ur boken "Den kloka och husaktiga Gunman....." från 1762.

Något för den som har besvär med "För röda hetsiga ögon".

Tag Rosenvatten, lägg däruti ett litet stycke Campher, smörj dermed ögonen 3 gånger om dagen, och låt ibland en droppa därav falla in i ögat.

Item: Tag 2 lod osaltat smör och 1 qvintin Campher, smält det till en salva, och smörj ögonen härmed.

Item: Saften af Chelidonium Majus, som förut blifwit upplöst i spiritu vini struken på ögnelocken öfwer ögonen, gör dem klara och stärker synen.

Kanske har du en egen gammal huskur som vi kan publicera i vår tidning, eller ett gammalt matrecept. Hör gärna av dej till vår redaktör Arne eller någon från styrelsen



Ulla Wikman

EFTERLYSNINGAR

Hoppas det finns någon som kan hjälpa mig att hitta dessa personer.

1. Nils Petter Olofsson Sällström F 177 ? gift 1813 27/6 med Brita Jonsdotter från Arnemark F 1783 7/5. Varifrån kommer han?
2. Anna Stina Larsdotter F i början på 1800-talet. Gift med Erik Eriksson Lundberg 13/8 1842 från Alter. Hon dog 1876 31/5 i Ersnäs. Vilka är hennes föräldrar och varifrån kommer hon?
3. Nils Petter Långström F 1806 och gift 1831 28/8 med Magdalena Nilsson från Trundavan F 1795 3/3. Han dog 1867 30/4. Han är troligen född i Nederluleå.
4. Söker fadern till oäkta Kristina Johanna Johansson Sandberg från Sjulsmark. Hon föddes 1861 14/12 och dog 1930. Hennes mor var Margareta Johanna Sandberg född 1837 10/12. Det påstås att hennes far omkommit i en olycka på ett bygge innan barnet föddes.
5. Hedvig Spolins föräldrar. Hon var gift med Pehr (Petter) Hortlander F 1716. De var bosatta i Piteå stad. De gifte sig 1746 4/12.

Eila Fredriksson
Nipvägen 18 96144 Boden
Tel: 0921-65315

Jag försöker än en gång att få upplysningar om Erik Ersson (Wälitalo) F c:a 1753 och dör 28/8 1797 i Kiexis Pajala. Han var gift med Ingrid Larsdotter (G 26/12 1780) och dör 26/3 1796. De hade en dotter vid namn Maja Lisa Ersdotter som kommer till Selets bruk omkring 1818-19. Hon får en oä. dotter född 18/1 1819 vid namn Anna Maria, och den 20/2 1820 gifter hon sej med soldaten i Brobyn Johan Paulus Norström Hök. Jag vill veta mer om bägge hennes föräldrar, om det finns någon som känner till något om denna släkt.

Nästa efterlysning gäller Maria Christiansdotter Öström F 1766 i Luleå ? och dör den 5/8 1826. Vad heter hennes föräldrar, finns det någon som vet något om hennes familj eller övriga släkt?

Jag är intresserad av alla upplysningar jag kan få, och är väldigt tacksam om ni hör av er till mej.

Anna-Greta Johansson
Korpgatan 13 96133 Boden
Tel: 0921-19226

Kan någon hjälpa mej med föräldrar och födelseort till dessa soldater.

1. Lars Larsson nr 3 Mård född omkr. 1674 och gift 1707 8/12 med Karin Hansdotter född 1682 Sunderbyn? Han dog 1764 23/4 i Ersnäs, hans hustru dog 1765 26/12.
2. Per Nilsson nr 6 Högmodig gift 1725 9/12 med Maria Eriksdotter från Antnäs.
3. Erik Jönsson nr 8 Grönberg gift 1726 15/12 med Lisbeta Mickelsdotter Gäddvik.
4. Nils Hansson nr 13 Bryggare gift 1711 17/12 med Sisle Danielsdotter född 1687 i Avan död 1762 15/4, han dog 1767 29/12.
5. Elias Larsson nr 16 Uhr född 1699 och dör 1773 20/12 han gifter sig 1722 2/12 med Maria Jakobsdotter född 1701 Alvik?
6. Per Hindersson nr 20 Orre född omkr. 1704, och han gifter sig 1734 11/10 med Karin Johansdotter född 1705 28/10 Rolfs Nederkalix.

Arne Isaksson
Notarievägen 7 96140 Boden
Tel: 0921-17947

Här kommer några notiser som jag har hämtat ur tidningen "Hwad har händt" vilken utkom 1856 - 1862 som ett veckoblad för Luleå Stad.

6 dec 1856:

Från Öfwerluleå skrifwes att en elakartad feber för närvarande är gängse ibland befolkningen i Swartbjörbyns, Buddbyns och Hedens byar Hwarföre är begärt förordnande för Prowincial Läkaren att ditresa, för att de sjuka med läkarehjelp tillhandagå.

8 nov 1856:

Pigan Fredrika Pehrsson i Högsön af Råneå Socken 27 år gammal, har natten mot den 30 oktober, afhändt sig lifwet herigenom att hon störtat sig i en sju famnar djup brunn.

7 nov 1857: "Diverse"

Undertecknad har tillvaratagit ett hästskulptur, nio qvarter högt, röd till färgen med hwita fläckar i pannan, på nosen och på ryggen, samt lite gråhårig i lokstaden och å swangarne. Den, som vet sig äga detta hästskulptur, bör detsamma med det första afhemta i annat fall måste det försäljas. Öfwer-Luleå, Sävast den 28 oktober 1857
R. Bergdahl.

1 maj 1858:

Fredagen den 25 dennes inträffade den olyckshändelsen att gästgifwarens i Bredåker, Aron Johansson, under färden från staden till hemmet, vid det han ville mana på sin häst, träffades under bröstet af dennes slag bakut och ögonblickligen afled.

21 maj 1859:

Uti Öfwer-Luleå Härads Rätt har pigan Margareta Johanna Jakobsdotter Sundqwist, 26 år gammal, den 18:e förlidne April blifwit dömd för mordbrandsanläggning mista lifwet genom halshuggning.

4 juni 1859:

Ledig tienst: Som första Waktknekt-tjensten vid härvarande cellfängelse genom förre innehafwarens död blifwit ledig, så ega, hugade sökande, hwilka böra vara redliga, nyktra, något skrifkunniga samt hafwa insigt i något yrke, att sednast den 9:de nästkommande Juli till undertecknad inlemnna sine till Kongl. Styrelsen Öfwer Fängelser och Arbets-Inrättningar i Riket ställda ansökningen om erhållande af tjensten, och erhålles af undertecknad, hwilken träffas hemma hwarje förmiddag, upplysningar om lönevillkoren och öfriga tjensten åtföljande förmåner.

Luleå den 21:te juni 1859

M. W. Bergkvist
Fängelse-Direktör



Kulturnämnden

1992-12-22

15

Kn § 175

Diarienumr 84-92-677

Remiss: Boden Överluleå Forskarförening angående
förslag till avgift för fjärrlån av mikrokort

KULTURNÄMNDENS BESLUT

Kulturnämnden beslutar

att till kommunfullmäktige framföra att förslag till avgift vid fjärrlån av mikrokort har utgått ur förslaget till nya avgifter på biblioteket.

Upprop till medlemmarna

Nu måste vi göra en satsning för att påverka våra folkvalda att prioritera kulturen mer. Kulturens andel av kommunens totala budget är nu nere i 1,98% !! För vår förenings del gäller det framför allt satsningar på bibliotekets apparater och möjligheterna till forskning.

Snart kan kommuninnevånarna i Boden inte ta del av mikrofilm material i form av tidningar och historiska dokument på rullfilm. Den enda apparat för rullfilm som finns på biblioteket är snart oduglig för ändamålet. För flera år sedan "pajade" möjligheterna till kopiering, ett tag därefter slutade snabbspolningen att fungera. Nu får man sitta och handveva filmer och med jämna mellanrum lossnar skruvar och veven trillar av. Ett glapp i maskineriet gör att när filmerna vevas tillbaka låter det som en mindre kulspruta.

För att inte tala om den muskelvärk i arm, axel och nacke som uppstår efter en stunds handvevande.

Av de två apparater som finns för läsning av mikrokort är den ena under all kritik.

Nu när det stora rikstäckande projektet "Den svenska historien" startar den 21 mars kommer ju säkert intresset för historieforskning att öka medan läsapparaterna (snart historiska även de) förfaller och möjligheterna att studera historia minskar.

Museets årsbok kommer att handla om den svenska historien i Norrbotten, men vad har Bodensaren för möjligheter att själv gå till dokumenten? Vi vet ju det kärva ekonomiska läget, men man kan inte låta bli att fråga sig om Bodens kommun är sämst i Norrbotten på att stödja biblioteket, för att få en fungerande släktforskning?

Man kan inte undgå att jämföra med andra BD-kommuners satsning: Kalix har en toppmodern apparat för film och kort (1:-/Kopia !) och har kompletterat mikrokortsbeståndet med SCB:s material. Piteå har bl.a. nästan alla mikrofilmade Norrbottens-tidningar. I Luleå driver forskarföreningen all släktforskning med ett visst stöd av kommunen. Och ingen av dem tar ut någon låneavgift för mikrokort!

I dessa tider av arbetslöshet och ökat intresse för historia borde Bodens kommun låta bli att skära i den redan låga kulturbudgeten - helst satsa mer. För önskemålet är väl ändå inte att man skall sitta hemma och dega framför TV:n eller dra på gatorna, alla är ju inte intresserade av idrott.

Vi lyckades tillfälligt få stopp på förslaget om den orättvisa låneavgiften på mikrokort - så visst kan man påverka. I dessa tider skall det inte skäras i kulturbudgeten - den är låg nog redan.

Gun-Marie Åkerström

tänk på allergikerna!

när du kommer på våra möten,
eller besöker Forskarrummet.

KOM PARFYMFRI!

Från takdropp till midsommar eller "Den blomstertid nu kommer"

"Den blomstertid nu kommer"...Från Valborgsmässoaftonen fram till midsommar är en tid på året, då inte bara naturen lever upp utan även fungerar som om den vore en batteriladdare för både kropp och själ.

Det första riktiga tecknet på att den dystra, eländigt långa och mörka vintern, håller på att dra sig tillbaka, är när man en tidig eftermiddag avbryts i det rutinmässiga arbetet av ett takdropp, som med en stigande envishet förtar vinterdvalan.

..."med lust" plockade jag i höstas fram vinterns sportleksaker: skridskor. varma kläder och dubbla par skidor. Nu skulle det sportas, något som aldrig blivit av förr om vintrarna. - Av detta blev det som vanligt; intet. Vinterprylarna har fått lika mycket motion som sin ägare och ser därför lite rostiga ut så här på senvintern. Medan vi väntar på mera värme, lövsprickning och "fägring stor", börjar jag skruva ihop cykeln. Takdroppet har inte slutat ännu, det var mycket snö som föll i vinter, men det har slutat frysa till om nätterna. Jag sitter ute på bron en tidig lördagmorgon. Den, liksom jag, nyss uppstigna morgonsolen spelar i kapp med orrarna, i den ännu decimeterdjupa snö som finns kvar. Där bortom ladan, ute på ängen, där haren också har sin gång, där samlas orrarna varje år för en kärleksstund.

Nere på ängen, där orrarna spelade för ett par veckor sedan finns nu en stor vattensamling, stor som en mindre tjärn. Sent på eftermiddagen när änderna gått till vila och Storspoven tystat ned sin karaktäristiska vårdrill, då vattnet ligger alldeles stilla, ser man i dess yta hur den nedgående solen och den övriga världen vänt sig upp och ned.

Vintern, med sin kyla och mörker får mig ibland att önska jag vore en björn. Krypa in i ett ombonat ide på hösten och sedan sova till det att våren anländer "med blid och livlig värma till allt som varit dött". Men på sätt och vis är det ändå som att vakna upp ur ett vinteride, när man plötsligt en morgon upptäcker att favoritbjörken är full med "musöron", och att gräset blivit "grönt över en natt".

Andra må ha sin älgjakt, men jag trivs mer än nöjd med att om våren få brygga en kopp björk- eller hallonte, sötad med björksav, samtidigt som jag täljer på en bit torkat renkött. I samma ögonblick som jag stoppar in ett "skav" i munnen, reflekteras jag av en tanke, slår mig nästan bedövad. -Hösten måste finnas! Hemska tanke. När skulle man annars slakta sarven? Hur skulle all underbar svamp, som vi gottar oss åt under långa vintermånader, kunna växa om vi inte hade hösten? Och kanske behöver naturen, vår natur, den långa vintern för att vila upp sig inför den explosion som skall komma. Men fanns det ingen vinter, så hade vi inte heller ..."sig solens strålar närma och"...

"Tjärnen" min vattensamling där nere på åkern, har nu torkat ut och de första spåda kornaxen har börjat att arbeta sig upp genom myllan, gräsmattan har redan fått sig ett par klippningar.

Det är just vid ett sådant tillfälle, första gräsklippningen, - som vintern förträngt med sin dysterhet - som man blir påmind om att ..."allt blir återfött", så även myggen och knotten.

Tiden efter Valborgsmässoaftonen fram till midsommar, känns för mig som en sex veckor lång dag. Sedan är det som en stor ångslan gnager mig inför den kommande hösten och vintern. En ångest så svår som någon annan. Från de första takdroppen fram tills dagarna åter blir kortare, laddningstiden, känns att gå så fort. Man hinner inte riktigt med. Men ändå är det under denna korta men intensiva period, då all snö hinner smälta, blommor och blad lever upp, djuren får sina ungar och naturen bäddar för svamp- och bärskörd, som jag hinner ladda mina batterier för nästa tiomånaders dvala, med undantag för ett par skördeveckor på hösten.

Gunnar Glaas

En Mikaelidag i Norrbotten

av RICHARD MELANDER

Den stora hösthögtiden hade kommit. Marknaden utöfvade sin tjusande och dragande kraft, på hela bygden vida omkring. Mikaeli är en stor dag där uppe i Norden. Talar man med folk om någon viktigare händelse i deras liv, skall man nästan ofelbart få höra, hurusom tidpunkten för händelsen om möjligt bestämmes genom räkning i veckor eller månader från eller till mikaeli.

Det var nu den sista september, då marknaden tog sin början. Platsen var vid Bodens kyrkby, intill stora landsvägen. Salustånden bildade en fyrkant, som omslöt mycket av oemotståndligt retande art. På en mängd bord och diskar voro härligheterna utbredda - karameller med änglars, prinsen av Wales och sköna kvinnors bilder, äpplen pepparkakor och bröderna Cloettas choklad, tennflaskor, ölbuteljer och flaskor med "eau-de-cologne" till invärtes bruk. Mot grant målade gubbar av papp kunde man öva sig i skjutning, och karuseller med hästar i evigt galopp gingo runt efter positivets tjutande toner.

De markandbesökande utgjordes ännu huvudsakligen av all manlig och kvinnlig ungdom från byar och gårdar nära och fjärran. Snart väntades det stora tillflödet av grosshandlare och mindre köpmän från Piteå, Luleå och Haparanda, bönder, torpare, nybyggare och lappar, timmerflottare och rallare, de sista huvudsakligen sörlänningar

Framför ett tält stod en hop ungdom sammanträngd och beundrade de uthängda målade skyltarna. Så drogs ett stycke av tältduken åt sidan, och en clown med vitt ansikte, svartmålade ögonbryn och en röd trekant på vardera kinden framträdde, dunkande på en trumma. Sedan skrattet tystnat, hade han något att säga de församlade. En gammal arg lapphund blandade sin stämna med hans.

Mitt herrskap! mina damer, mina herrar! - vov vov vov - Tig hundracka! Varen så goda och stig in! Miss Serpentina, världens förnämsta lindanserska - vov vov - visar sina produktioner på ståltråd och dubbel trapets - vov vov vov - var hygglig någon och släng en butelj i skallen på hundrackarn! - och så Europas och Englands starkaste man, atleten Jim som sätter hundra kronor - hundra kronor, mitt herrskap! - på att ingen kan besegra honom. Och så utom dessa båda artister den stora ryska björnen som enkom inköpts för denna marknad, - allt allt för 50 öre för första plats, 25 öre andra plats och endast 15 öre för barn och tjänstefolk - men det är bäst att passa på, medan björnen är ung ännu! Han blir äldre för var dag.



Clownen måste avbryta sitt anförande, ty en mäktig lavin av folk rullade redan in i tältet, som inom kort var överfullt. Björnen öppnade föreställningen, framledd av två män i slitna trikådräkter. Han fann sig i att plågas och retas och lade helt varsamt sina ramar på karlarnas axlar.

Men utanför gingo karusellerna sitt muntra kretslopp, och på de unga drängarnas knän sutto stintor, vilka i den yrande farten ömt fingrade på den halsduksrosett som riddaren fått till minne av mikaeli-marknaden.

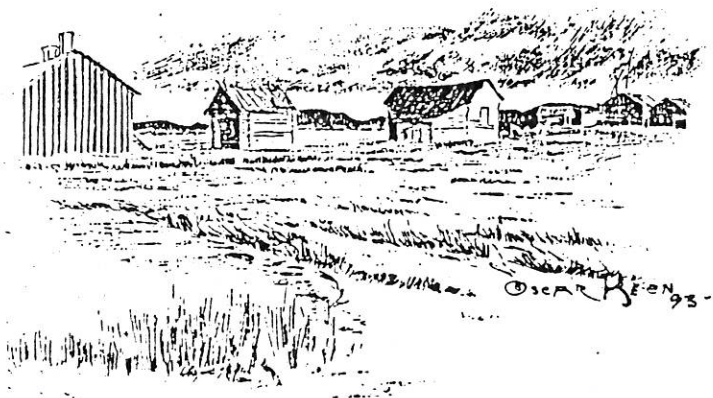
I kyrkstugorna eller de smärre hus, som de mera avlägset boende sockenborna uppfört på "kyrkplatsen" för att under helgerna ha något tillhåll, lyste redan eld från de öppna spisarna. Drängar kommo, slogo sig ned på bänken utmed väggen och betraktade under tystnad stintan, som sysslade med kaffepannan, ända tills flickan fann sig föranlåten fråga, "om det var någon, som skulle ha kaffe". Då kunde äntligen en av de beundrande gå fram till spisen, taga sin kopp ur flickans hand och med detsamma söka uppfånga en mera betydelsefull bilck från hennes kloka ögon.

Fram på landsvägen kom en gigg rullande så hastigt hästen förmådde löpa undan. Två bondpojkar sutto i framsätet och två bakpå. Under skråll och utmanande rop till mötande gick färden vidare.

"Undan!" skreko ännu kraftigare röster bakom dem. "Här komma vi!". En kärra, lastad med drängar och bondflickor, jagade framåt för att hinna om den första. Snart följde sammanstötningen. Den, som varit främst, stjalpte i diket och kastade sitt levande innehåll mot ett rödfärgat staket. Endast staketet skadades.

Flera kommo och rullade i sken förbi de fina asparna vägen upp mot kyrkan, där de togo av åt de olika kyrkstugorna.

Solen hade sjunkit mot skogarna i fjärran, och hennes strålar göto ett varmt rosigt skimmer över kyrkan. Aftonvinden kom smygande utför höjdslyttningarna, sökte sig fram till marknadsplatsen och började husera bland de brokiga löven från asp och björk. Det blev muntra ringdansar, vilka flyttade sig kors och tvärs så länge vinden höll ut med jagandet. Så lugnade han av för en stund och hämtade ny kraft. Under tiden hade det varma skimret över kyrkan och bondgårdarna slocknat, och skymningen började väva tunna slöjor över marknadsplatsen och bygden där omkring. Luften hade plötsligt avkylts, och snart voro vattenfårorna i den leriga landsvägen förvandlade till glittrande isränder. Från marknadsplatsen kastade en mängd lyktor av glas eller papper ett osäkert sken ut i den disiga luften. Men runt omkring blev det mörkare, tills efter en stund månen uppsteg bakom en skogskam, stor och röd, och framtröllade med sitt kalla ljus över hela landskapet en egendomlig, drömmande stämning, mättad av det dova till- och avtagande brusat från Hedenforsarna långt, långt i fjärran.



Från marknadsplatsen hördes häftiga röster, gräl och svordomar. Karlarna rusade till, medan förskrämda kvinnor sökte skydd i salustånden eller flydde utåt vägen. I detsamma kom en kärra i ursinnig fart och i åsätet satt en karl, som hötte och slog i luften med ena handen, medan den andra slet i tömmen för att egga hästen till än vildare lopp.

"Nu ska jag till Heden", skrek han, "och där ska det levas rövare"

Förskrämda lämnade alla vägen fri för honom.

"Vem var det" ropade någon. "Åh det var Brogren förstås" svarade en annan. "Nu ska han ställa till någon olycka. Se, se, se! så han kör, den galningen!"

Redan tidigt om morgonen ilade ett rykte från mun till mun, från stuga till stuga, att ett mord blivit begånget samma natt i Hedens by. En norrbottning, som var illa känd överallt, hade stuckit en torparson, så att döden ögonblickligt följt. Litet senare på dagen fick man reda på, att den syuckne var den unge, ordentlige arbetaren Sandström. Hans baneman var, som alla gissat, Brogren, och han var redan häktad. Kniven hade man funnit i lingonriset ett litet stycke från mordstället. Länsmannen hade redan anländt åtföljd av fjärdingsmannen.

I en torparstuga ett litet stycke från landsvägen låg den mördade. Hans mor satt bredvid likbädden och betraktade med likgiltig, nästan själlös bilck dem, som kommo eller gingo i stugan. Länsmannen höll på med förhöret, och åtskilliga vittnen voro närvarande. På en rankig stol litet avsides satt Brogren belagd med fotbojor och vaktad av fjärdingsmannen. Han var en grov, klumpigt byggd karl, klädd i vadmal och med huvudet omlindat med smutsiga trasor, i vilka fläckar av blod långsamt utbredde sig. Då och då höjde han liksom på försök blickarna från golvet men lät dem alltid strax åter sjunka.

Den här historien handlar om ett mord begånget i Heden 1892, Den mördade bondsonen Anders Sandberg (släkt till underteknad) var född i Heden. Mördaren hette Broström och var född i Trehörningen på gränsen till Råneå. Fortsättning i nästa nummer.

RAPPORT FRÅN LULEBYGDENS FORSKARFÖRENING LULEÅ OM DET PÅGÅENDE ARBETET MED FÖRBEREDELSENA INFÖR RIKSSTÄMMAN 1993.

Lulebygdens Forskarförening i Luleå som kommer att anordna Sveriges Släktforskarförbunds Riksstämman 12-15 augusti 1993 har nu påbörjat detta arbete. Riksstämman kommer att hållas i ARCUS MÄSSHALL i Luleå. Här erbjuds stämman stora förstklassiga lokaler för föredrag och seminarier.

Utställare erbjuds 500 km² i stora utställningshallen och all den service som behövs för en lyckad utställning.

Restaurang och cafeer hålls öppna hela dagarna för kaffe, lunch och middag, allt till låga barpriser.

ARCUS stugby med 74 stugor / två-tre och fyrbäddstugor / är reserverade för tillresta besökare. Priset kommer att bli ca 125 kr per person/dygn.

Stugbyn är belägen ca 800 meter från mässhallarna och i stugbyn finns servicebutik. Stugbyn erbjuder även uppställningsplatser för husvagnar i nära anslutning till stugbyn. Ett nytt grepp för stämman kommer att bli att vi öppnar redan på torsdagen den 12 augusti kl 12.00. Det är då meningen att besökare till stämman ska kunna träffas och samtala över en kopp kaffe.

På fredagmorgon öppnas mässan. Det är ännu inte klart vem som kommer att hålla invigningstalet. Förhandlingar pågår om detta.

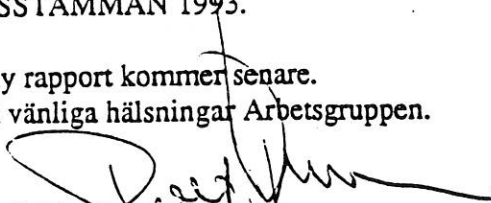
Under fredagen och lördagen kommer ett tiotal intressanta föreläsningar att hållas. Flera intressanta och kända föreläsare är tillfrågade och några har tackat ja till att medverka. Fullständig presentation av föreläsare kommer att lämnas i nästa rapport. Utflykter med kulturhistoriskt intresse kommer att anordnas tex till Kyrkstaden i Gammelstad, båtutflykt till Altappen där det kommer att serveras halstrad sik. Förhandlingar pågår med Malmbanans Vänner om möjlighet att erbjuda besökare till stämman möjlighet att åka ånglok till Arcushallen från Luleå Järnvägsstation.

Fredag den 13 kommer ordförandekonferensen att hållas och på lördagen avhålls riksstämman. På lördagskvällen blir det bankettmiddag med dans. Redan på lördagseftermiddagen reses lappkåtan utanför entren och vi börjar helsteka renen till middagen på kvällen.

Lukten kommer att sprida sig runt mässområdet och kittla allas näsor och inge en trevlig föräning om kvällen. Före bankettmiddagen kommer Gammelstads Husmodersförening, ca 40 pers., att visa en klädkavalkad med historiska kläddräkter från 1400-talet till 1900-talet.

Detta var en första rapport från Luleå och det pågående arbetet med förberedelserna för RIKSSTÄMMAN 1993.

En ny rapport kommer senare.
Med vänliga hälsningar Arbetsgruppen.


Lulebygdens Forskarförening
Stationsgat. 67, 951 34 LULEÅ
Tel. 0920-878 49